

Розвиток структури закладів освіти: регіональний аспект

Анотація. Незалежна Українська держава, її поступальний економічний розвиток, зміцнення засад громадського суспільства потребують вискоєфективної системи освіти. Тому в даній науковій статті розглянуто актуальні питання відтворення і встановлення раціональної структури закладу освіти, досліджено особливості формування ринку освітніх послуг за регіонами.

Ukraine's independence, its economic development and strengthening of principles of public society need highly effective system of education. Thus, the article focuses on reproduction and development of rational structure of educational institution. The author also discusses certain features of forming regional educational market services.

Ключові слова: освіта, освітні послуги, ринок освітніх послуг, вищі навчальні заклади (ВНЗ), професійно-технічна освіта.

Постановка проблеми. За ринковою системою економіки кожна організація, кожне підприємство повинні створювати потрібний суспільству товар у вигляді матеріальних благ чи послуг, інакше немає сенсу в їх існуванні. Освітня галузь економіки створює товар у вигляді знань, умінь і навичок, створює громадянина, спеціаліста.

Сьогодні з високим рівнем країни, усвідомлюючи, що інтелектуальний потенціал народу є найбільшим багатством держави, на потреби освітньої галузі економіки витрачають до 10% валового національного доходу. Витрачені ресурси на освіту окуповуються повністю – підвищенням життєвого рівня народу за рахунок більш ефективного, розумного використання ресурсів держави.

Освітні заклади, а зокрема вищі навчальні заклади забезпечують висококваліфікованими кадрами спеціалістів із сучасною підготовкою промисловість, сільське господарство, освіту, медицину, культуру, що сприяє економічному розвитку регіону, готують управлінські кадри, формують творчу особистість, розвиваючи її таланти, розумові та фізичні здібності, виховують високі моральні якості, чим збагачують інтелектуальний потенціал українського народу, забезпечуючи соціально-економічну та духовну сфери кваліфікованими фахівцями. А наукові пошуки вищих навчальних закладів значною мірою зосереджені на розв'язанні проблем соціально-економічного прогресу регіону.

Розвиток освіти нерозривно пов'язаний з історією і територіальним розміщенням продуктивних сил держави, тому мета статті полягає в обґрунтуванні й визначенні ефективних шляхів розвитку вітчизняної освіти, а також відтворення і встановлення раціональної структури закладів освіти регіону.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивчення питання розвитку та функціонування ринку освітніх послуг, а також відтворення і встановлення раціональної структури регіональних закладів освіти знайшло відображення в працях українських та закордонних вчених: Ф. Котлера., Н.Маслоу, В.М. Огоренко, О.А. Крат та інших. Однак, питання розвитку навчальних освітніх послуг за регіонами досліджені недостатньо, що і обумовило вибір даної теми.

Постановка завдання: Основними завданнями даного наукового пошуку є проведення аналітичного дослідження розвитку освітніх закладів в регіонах та надання послуг освіти в них.

Розвиток освіти в Україні невід'ємно пов'язаний із становленням української держави. За роки незалежності України створена нова законодавча та нормативно-правова база функціонування освітньої галузі, системно здійснюється реформування та модернізація її структури, змісту, форм та методів навчання, удосконалюється управління закладами освіти на основі принципів гуманізму та демократії.

За останні роки завдяки неконструктивній роботі Міністерства освіти ситуація ускладнилась, і замість розвитку та реформування вищої освіти, пішло, за радянським принципом найменших зусиль, - на зменшення місць у вузах, хоч світовий досвід знає багато виходів із скрутного становища. виправити яке можна тільки новими рішучими результативними реформами в освіті. Український народ повинен повернути собі славу одного з найосвіченіших народів [15].

Характерною рисою духовного життя сучасної цивілізації є безпрецедентний попит на освіту, зумовлений дедалі зростаючим усвідомленням її вирішального значення для подальшого соціально-культурного та економічного розвитку і формування такого майбутнього, у якому знання відіграватимуть роль. Знання й освіта у сучасному суспільстві набули якостей визначального і соціального багатства [1, с. 35].

В Законі України «Про освіту» зазначено, що освіта це – основа розвитку як особистості, так і суспільства, нації та держави. Вона визначає головні чинники політичного, культурного, наукового та соціально-економічного розвитку суспільства і держави, відтворює та нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал країни. Вона виступає стратегічним ресурсом поліпшення матеріального становища людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені [2, с18].

Метою освіти є загальний розвиток людини як особистості і щонайвищої цінності спеціаліста, розвиток її таланту і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування людей, здатних до творчого суспільного вибору, збільшення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу...» [3, с.36].

Освітні послуги у ринкових умовах класифікуються наступним чином: дошкільна підготовка, загальноосвітня підготовка, професійно-технічна підготовка, вузівська підготовка, перепідготовка кадрів, підвищення кваліфікації, післявузівське навчання [15].

До структури вищої освіти входять освітні рівні (неповна вища освіта; базова вища освіта; повна вища освіта) й освітньо-кваліфікаційні рівні (молодший спеціаліст; бакалавр; спеціаліст, магістр).

У вищих навчальних закладах підготовка за напрямками і спеціальностями фахівців всіх освітніх та освітньо-кваліфікаційних рівнів здійснюється за відповідними освітньо-професійними програмами ступенево або неперервно залежно від вимог до рівня оволодіння певною сукупністю умінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності. [15].

Вища освіта - це підготовка фахівців для народного господарства. На сьогодні вищі навчальні заклади діють як суб'єкти підприємницької діяльності, самостійно заробляючи коштами та розпоряджаючи ними, що послужило формуванню ринку освітніх послуг, який забезпечує діяльність інших видів ринку. З точки зору взаємозв'язку ринку освітніх послуг з іншими ринками виділяються три основні напрямлення в діяльності вищої школи: вищі навчальні заклади випускають товар (фахівців з вищою освітою), тобто є товаровиробниками і одночасно вони є споживачами абітурієнтів і висококваліфікованих кадрів (викладачів) з ринку праці; вищі навчальні заклади працюють на ринку наукової, інтелектуальної продукції, одночасно як товаровиробники і споживачі; вищі навчальні заклади забезпечують функціонування інших господарських суб'єктів наданням різних послуг, і є в такому випадку елементом інфраструктури ринку [4, с.128-139].

Платність освітніх послуг і необхідність задоволення особистих потреб в освіті через ринок примушують систему вищої освіти до гнучкості, безперервності й мобільності. Реалізація цих властивостей системи в рамках формування в перспективі загальноєвропейської системи вищої освіти – європейського простору вищої освіти, - заснованої на спеціальності фундаментальних принципів функціонування, потребує:

- створення єдиних європейських стандартів вищої освіти, що обумовлюються на трьох рівнях знань (бакалавр, магістр і доктор);
- розробки загальних критеріїв оцінки якості освіти;
- взаємного визнання країнами ЄС дипломів європейських ВНЗ [5, с.6].

В даний час ринок освітніх послуг України знаходяться в стадії становлення та вдосконалення. Перший досвід показує, що в його розвитку мають місце елементи стихійності, некерованості, недостатнім є державне регулювання в цій важливій сфері. Існує ряд невирішених проблем економічного та організаційно-правового характеру, які гальмують розвиток недержавного сектору освіти. Вони чекають комплексного вирішення, потребують наукової розробки. До числа таких проблем, зокрема, належать вдосконалення фінансово-кредитного механізму функціонування ринку послуг освіти, оптимізація існуючої мережі освітніх закладів, здійснення організаційно-правових заходів для інтеграції освітньої системи України у європейський освітній простір шляхом приєднання до Болонського процесу [6, с.195].

Розвиток регіону, зокрема його економіка залежить від рівня освіти так, як тільки висококваліфіковані спеціалісти спроможні підняти економіку народного господарства.

Невід'ємною частиною і складовою загальних соціально-економічних перетворень, які здійснюються в Україні є державна регіональна економічна політика, що передбачає поєднання широких повноважень місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування з координуючою роллю держави для забезпечення збалансованого розвитку господарства і стабілізації соціально-економічної ситуації в кожному регіоні.

Проте негативним є те, що кошти, які виділяє Україна для надання освітніх послуг у регіони, не вистачає на покриття базових статей витрат: зарплата, нарахування на зарплату, енергія та енергоносії. Дефіцит бюджетних коштів, які виділяють на середню загальну освіту в містах України останні три роки становлять у різних регіонах від 10 до 20%.[7].

Динаміка розвитку навчальних закладів та наданих ними освітніх послуг за регіонами України показана в таблиці 1.

Аналіз показників динаміки розвитку вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації за регіонами показав, що найбільша кількість навчальних закладів та студентів, які там навчаються, згрупована в м. Києві, Харківській, Донецькій, Львівській та Дніпропетровській областях. Станом на 2004/2005 навчального року кількість ВНЗ I-II рівнів акредитації та чисельність студентів цих закладів становила: Київ -50 закладів з чисельністю 71,9 тисяч осіб, що становить 13,1% від загальної кількості студентів; Донецька область -65 закладів де навчалось 59,2 тисяч осіб (10,8% загальної кількості студентів); Харківська область – 40 закладів з чисельністю 32,4 тисяч осіб; Львівська область – 36 закладів та 33,1 тис. осіб; Дніпропетровська - 39 закладів з кількістю студентів 37.0 тисяч.

З наведених даних видно, що кількість навчальних закладів та чисельність студентів України у ВНЗ I-II рівнів акредитації значно зменшилася в 2004/2005 н. р. порівняно з 1995/1996 навчальним роком. Проте суттєво виросла потреба в отриманні освітніх послуг наданих ВНЗ III-IV рівнів акредитації, а саме в 2004/2005 н. р кількість закладів зросла в 1,4 рази, а чисельність студентів - в 2,2 рази порівняно з 1995/1996 н. р.

З таблиці 1 бачимо, що чисельність студентів Волинських закладів освіти в 2004/2005 навчальному році збільшилось на 176,7% порівняно з 1995/1996 н. р, це відбулось за рахунок студентів які здобували освіту у ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Тенденція до збільшення попиту на освітні послуги ВНЗ III-IV рівнів акредитації спостерігається по всіх регіонах України.

Волинська область по кількості закладів освіти та чисельності студентів обіймає майже останнє місце по Україні (табл. 1). Про те розрахунок кількості студентів, яка припадає на 10000 населення в 1995/1996 н. р у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації показав, що потреба в отриманні освітньої послуги виникла в 125 осіб, а в 2004/2005 н. р.- в 99 осіб. Це й же показник по ВНЗ III-IV рівнів акредитації склав - 101 та 220 осіб за такий же період. Враховуючи чисельність населення регіону, картина суттєво змінюється в кращу сторону.

У кожному обласному та районному центрі планується створити спеціалізовані загальноосвітні заклади для розвитку талановитої та обдарованої молоді, до 2010 року функціонуватиме 150 модельних центрів професійно-технічної освіти, 250 вищих модельних центрів професійно-технічних училищ. У вищій освіті показник освіченості має досягти 200 студентів на 10000 населення [15].

Ринкові відносини, швидке зростанням в економіці сектору фінансових послуг, ріст дрібних приватних підприємств, зумовили стрімкий розвиток ринку освітніх послуг, що спричинило появу

Динаміка розвитку навчальних закладів за регіонами (на початок навчального року)

Зміст	ВНЗ I-II рівнів акредитації						ВНЗ III-IV рівнів акредитації					
	1995/1996 н.р			2004/2005 н.р.			1995/1996 н.р			2004/2005 н.р.		
	заклади	к-ть студентів	%	заклади	к-ть студентів	%	заклади	к-ть студентів	%	заклади	к-ть студентів	%
Україна	782	617,7	100,0	619	548,5	100,0	255	922,8	100,0	347	2026,7	100,0
У розрахунку на 10000 населення	-	120	-	-	116	-	-	179	-	-	428	-
Автономна Республіка Крим	37	19,8	5,1	26	13,5	2,4	12	29,9	3,2	19	74,2	3,6
У розрахунку на 10000 населення	-	96	-	-	57	-	-	122	-	-	312	-
Вінницька	29	24,0	3,8	19	17,1	3,1	5	19,4	2,1	5	38,1	1,9
У розрахунку на 10000 населення	-	125	-	-	99	-	-	101	-	-	220	-
Волинська	15	10,4	1,7	15	12,0	2,2	2	11,6	1,3	4	20,5	1,0
У розрахунку на 10000 населення	-	98	-	-	114	-	-	109	-	-	196	-
Дніпропетровська	75	64,7	10,0	39	37,0	6,7	16	70,4	7,6	22	144,9	7,1
У розрахунку на 10000 населення	-	167	-	-	106	-	-	181	-	-	416	-
Донецька	82	65,7	10,5	65	59,2	10,8	21	76,4	8,3	32	156,0	7,9
У розрахунку на 10000 населення	-	123	-	-	126	-	-	143	-	-	334	-
Житомирська	22	17,0	2,7	20	22,2	4,0	5	10,6	1,1	5	27,6	1,4
У розрахунку на 10000 населення	-	110	-	-	165	-	-	69	-	-	205	-
Закарпатська	16	10,5	1,7	14	8,5	1,5	1	8,5	0,9	4	17,3	0,9
У розрахунку на 10000 населення	-	84	-	-	68	-	-	68	-	-	138	-
Запорізька	29	22,2	3,5	24	19,7	3,6	12	36,5	3,9	12	74,5	3,7
У розрахунку на 10000 населення	-	107	-	-	105	-	-	176	-	-	397	-
Івано-Франківська	20	15,1	2,4	21	17,0	3,1	3	12,6	1,4	9	41,1	2,0
У розрахунку на 10000 населення	-	106	-	-	122	-	-	89	-	-	295	-
Київська	16	15,0	2,4	22	15,2	2,8	2	7,4	0,8	5	27,2	1,3
У розрахунку на 10000 населення	-	78	-	-	85	-	-	39	-	-	153	-
Кіровоградська	19	11,8	1,9	17	12,2	2,2	6	12,2	1,3	6	20,4	1,0
У розрахунку на 10000 населення	-	95	-	-	113	-	-	98	-	-	188	-
Луганська	43	33,4	5,4	34	29,5	5,4	7	30,0	3,2	9	79,4	3,9
У розрахунку на	-	117	-	-	120	-	-	108	-	-	325	-

10000 населення												
Львівська	44	35,9	5,7	36	33,1	6,0	15	59,3	6,4	26	115,0	5,6
У розрахунку на 10000 населення	-	131	-	-	128	-	-	216	-	-	444	-
Миколаївська	16	13,9	2,2	12	10,2	1,9	3	13,2	1,4	5	32,2	1,6
У розрахунку на 10000 населення	-	105	-	-	83	-	-	100	-	-	262	-
Одеська	36	30,1	4,9	21	21,0	3,8	19	73,0	7,9	22	120,2	5,9
У розрахунку на 10000 населення	-	114	-	-	87	-	-	276	-	-	497	-
Полтавська	27	21,1	3,4	20	15,2	2,8	6	20,8	2,4	8	54,7	2,7
У розрахунку на 10000 населення	-	121	-	-	97	-	-	119	-	-	348	-
Рівненська	17	12,2	2,0	12	10,7	1,9	3	15,5	1,7	6	39,7	1,9
У розрахунку на 10000 населення	-	104	-	-	92	-	-	134	-	-	342	-
Сумська	26	17,7	2,9	12	6,8	1,3	5	16,2	1,8	5	58,3	2,9
У розрахунку на 10000 населення	-	124	-	-	55	-	-	113	-	-	468	-
Тернопільська	15	12,5	2,0	13	10,8	2,0	7	22,6	2,4	10	56,8	2,8
У розрахунку на 10000 населення	-	107	-	-	96	-	-	194	-	-	507	-
Харківська	50	42,8	6,8	40	32,4	5,9	36	135,5	14,7	38	245,2	12,1
У розрахунку на 10000 населення	-	134	-	-	114	-	-	424	-	-	860	-
Херсонська	21	15,0	2,4	15	15,5	2,9	5	17,0	1,8	6	28,7	1,4
У розрахунку на 10000 населення	-	121	-	-	136	-	-	137	-	-	252	-
Хмельницька	18	13,6	2,2	15	10,8	2,0	7	17,9	1,9	10	36,8	1,8
У розрахунку на 10000 населення	-	89	-	-	78	-	-	118	-	-	265	-
Черкаська	22	17,4	2,8	19	16,4	3,0	5	17,2	1,8	6	37,5	1,9
У розрахунку на 10000 населення	-	113	-	-	121	-	-	112	-	-	276	-
Чернівецька	18	12,5	2,0	16	13,4	2,4	2	12,7	1,4	4	24,3	1,2
У розрахунку на 10000 населення	-	133	-	-	147	-	-	135	-	-	266	-
Чернігівська	21	15,8	2,5	22	17,2	3,1	5	11,3	1,2	4	24,7	1,2
У розрахунку на 10000 населення	-	112	-	-	145	-	-	80	-	-	208	-
м.Київ	48	44,2	7,1	50	71,9	13,1	45	165,1	17,9	65	431,4	21,3
У розрахунку на 10000 населення	-	170	-	-	270	-	-	634	-	-	1617	-

*- кількість студентів в тисячах осіб; **- розрахунок осіб студентів, що припадає на 10000 населення регіону.

в Україні та Волинському регіоні цілої низки нових закладів освіти усіх рівнів акредитації та форм (державні, приватні). На сьогодні притаманна підготовка спеціалістів за схемою “замовник – абітурієнт – спеціаліст – підприємство.

Ринкові відносини, швидке зростанням в економіці сектору фінансових послуг, ріст дрібних приватних підприємств, зумовили стрімкий розвиток ринку освітніх послуг, що спричинило появу в Україні та Волинському регіоні цілої низки нових закладів освіти усіх рівнів акредитації та форм (державні, приватні). На сьогодні притаманна підготовка спеціалістів за схемою “замовник – абітурієнт – спеціаліст – підприємство».

Формування і становлення ринку освітніх послуг є позитивним явищем, що містить стимули для розвитку галузі. Разом з тим, ситуацію не можна назвати однозначною: з одного боку, відбувається прогресивний процес адаптації ВНЗ до реалій ринкової економіки, з іншого, ринкова економіка – це система вільного підприємництва, в якій будь-яке підприємство керується мотивами отримання прибутку, тому і товар, і послуги воно виробляє ті, що гарантовано принесуть прибутки. За таких умов вищий навчальний заклад формує перелік платних освітніх послуг відповідно до попиту споживача – абітурієнта, який витрачає свої гроші на послугу. Як наслідок, - невиправно великі обсяги прийому на підготовку фахівців в галузі економіки, менеджменту, юриспруденції, іноземних мов [14].

Нині в Україні діє 104 ВНЗ недержавної форми власності III-IV рівнів акредитації та 84 приватних ВНЗ I-II рівнів акредитації. Це становить 23 відсотків мережі ВНЗ нашої держави. За формою організації у приватних ВНЗ почали успішно функціонувати освітні модулі: дошкільна освіта - загальноосвітня підготовка – ВНЗ – післядипломна підготовка – аспірантура – докторантура. Приватні ВНЗ прагнуть заповнити ті ніші у вищій освіті, які не були заповнені державними ВНЗ, або не задовольняли потреби населення. Приватними ВНЗ організовано підготовку фахівців з багатьох спеціальностей, але найпопулярнішими є ті, що безпосередньо пов’язані з переходом до ринкової економіки. Також цим закладам притаманна мобільність щодо врахування вимог ринку на освітні послуги [9, с19].

Складовою системи освіти є професійно-технічна освіта. У Волинській області вона спрямована на формування у громадян професійних знань, умінь і навичок, розвиток духовності, культури. Україна успадкувала досить розвинуту систему цієї освіти, яка за багатьма показниками відповідала потребам економіки того часу. У 90-х роках в області функціонувала розвинута система професійно-технічних закладів освіти та широка мережа навчально-курсівних комбінатів, які здійснювали початкову професійну підготовку та підвищення кваліфікації робітників [10, с.318]. Завдяки підвищенню рівня освіти, кваліфікації, загальної професійної підготовки збільшується продуктивність праці і значною мірою величина ВВП регіону.

Соціально-економічні умови, що склалися в державі впродовж 90-х років, диктували необхідність здійснення реформування цієї ланки освіти. На виконання Указу Президента України «Основні напрями реформування професійно-технічної освіти (ПТО) в Україні на 1996-2000 рр.» Волинська облдержадміністрація з управлінням освіти області затвердила низку заходів щодо спеціалізації та перепрофілювання професійно-технічних закладів [10, с.319], один із них - перегляд переліку професій, за яким відбувалася підготовка відповідно до потреб ринку праці та регіональних можливостей працевлаштування. Наступним кроком є те, що сфера діяльності ПТНЗ області поширилася за останні роки на підготовку та перепідготовку незайнятого населення, що здійснюється у взаємодії зі службами зайнятості.

Загалом профтехосвіта області зберегла свої основні надбаня й адаптувалася до нових умов. Кількість професійно-технічних закладів за роки, що аналізуються не змінилася [11], проте контингент учнів зменшився і в 2004/2005 н р становив 83% кількості учнів 1995/1996 н. р.

Розглянувши ринок освітніх послуг ВНЗ по районах Волинської області бачимо, що 40% освітніх закладів I-II рівнів акредитації та 100% III- IV рівнів акредитації розміщені в обласному центрі. Професійно-технічні заклади освіти розташовані по районним центрам і тільки 22% закладів у м. Луцьку.

Непослідовність проведення реформ у галузі освіти, а головне – суттєве скорочення обсягів її фінансування призвели до стрімкого погіршення стану матеріально-технічного забезпечення навчального процесу, зниження загального освітнього рівня населення, неприпустимого приниження соціального статусу викладача.

Освіта на Волині – пріоритетна сфера діяльності місцевих органів державної виконавчої влади та самоврядування, саме в області здійснено комплекс практичних заходів, спрямованих на

структурну перебудову, стабільне функціонування освітньої галузі, її розвиток.

За роки незалежності на Волині з'явилися вищі навчальні заклади з новими формами і термінами здобуття освіти, а також джерелами фінансування.

Таблиця 2

Динаміка розвитку освітніх послуг районів Волинської області (на початок навчального року)

Райони області	Професійно технічні освітні заклади				ВНЗ I-II рівнів акредитації				ВНЗ III-IV рівнів акредитації			
	1995/1996		2004/2005		1995/1996		2005/2006		1995/1996		2005/2006	
	заклади	к-ть студентів	заклади	к-ть студентів	заклади	к-ть студентів	заклади	к-ть студентів	заклади	к-ть студентів	заклади	к-ть студентів
По області всього	22	14,2	22	11,8	15	10,4	14	11,0	2	11,6	4	20,5
Володимир-Волинський	4	2,1	4	1,9	3	1,8	3	1,9	-	-	-	-
Горохівський	1	0,7	1	0,6	1	0,4	1	0,4	-	-	-	-
Камінь-Каширський	1	0,8	1	0,7	-	-	-	-	-	-	-	-
Ківецький	1	0,5	1	0,5	1	0,6	1	0,6	-	-	-	-
Квельський	2	0,8	2	0,7	2	0,9	2	1,3	-	-	-	-
Локачинський	1	0,6	1	0,5	-	-	-	-	-	-	-	-
Луцький	2	1,0	2	0,8	-	-	-	-	-	-	-	-
Любешівський	1	0,7	1	0,6	-	-	-	-	-	-	-	-
Любомльський	1	0,8	1	0,6	-	-	-	-	-	-	-	-
Маневицький	1	0,9	1	0,7	-	-	-	-	-	-	-	-
Луцький	1	0,8	1	0,7	1	1,1	1	1,0	-	-	-	-
Старовижівський	1	0,4	1	0,4	-	-	-	-	-	-	-	-
Швацький	-	-	-	-	1	0,6	1	0,7	-	-	-	-
м.Луцьк	5	4,1	5	23,1	6	5,0	5	5,1	2	11,6	4	20,5

* - Без врахування філіалів ВНЗ.

** - Райони, в яких немає професійно-технічних закладів та ВНЗ в таблиці 2 не показані.

Варто зауважити, що освітяни Волині не стоять осторонь проблем фінансування галузі. Так, за 2005 року на потреби освіти залучено позабюджетних коштів всіма закладами області на суму понад 62 млн. грн., що в структурі послуг за видами економічної діяльності склало 6,9% [12].

Внаслідок занепаду економіки різко зменшився потік вступників із регіонів до столичних вищих закладів освіти. Така тенденція має свої позитивні і негативні наслідки. Позитивним є розвиток і зміцнення регіональних закладів освіти та регіонального самоврядування. Негативом є зниження реальних доходів українських родин відбилося на їхній матеріальній спроможності забезпечити своїм дітям здобуття вищої освіти в столиці і традиційних освітніх центрах [13].

Докорінні зміни в системі освіти визначаються стратегією випереджувального інноваційного розвитку і відбуваються у контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні загальнолюдські цінності. Сьогодні в Україні в цьому напрямі здійснюють практичні заходи, зокрема організовано широке впровадження в освітню галузь принципів Болонського процесу. [15]

Процес європейської інтеграції охоплює усі сфери суспільного життя: економічну, політичну, правову, наукову, культурну, освітню. Серед інших чинників інтеграція в освітній сфері виступає одним з найважливіших довгострокових рушіїв усього процесу. Адже саме освіта значною мірою закладає погляди, цінності, способи сприйняття й інтерпретації світу тощо. Тому близькість чи принаймні співмірність освіти має стати для України ефективним стимулятором процесу європейської інтеграції [15].

На думку С.Н. Кременя Європейський вибір однозначний для країни в цілому і для освітньої системи зокрема. Формується Європейський геополітичний простір, і ми повинні включитись до нього, хоча це пов'язано з труднощами, додатковими зусиллями освітньої системи України, але просто немає іншого виходу, коли 40 країн уже приєднані до Болонської угоди. Це дає нам можливість індивідуалізувати навчальний процес у вищій школі, надати кожному студенту право вибирати самостійну траєкторію навчання за допомогою викладача, орієнтацію на власні здібності, можливості, майбутню професійну діяльність [15].

Здобуття вищої освіти стає все в більшій мірі обов'язковим етапом в розвитку особистості. Тому потрібно все зробити, щоб якомога більша частина української молоді, хто може і хоче навчатись, здобула вищу освіту. Якщо навіть вона і не отримає роботи за фахом, вона відбудеться як особистість. До того ж в нормальній ринковій економіці висококваліфіковані спеціаліст створить робоче місце собі й іншим.. Не здобувши вищої освіти, людина і в особистісному плані не стане тим, ким вона могла би стати. Потрібно шукати нових шляхів надання все більшій кількості молоді можливостей для отримання вищої освіти. Надлишку інтелекту не було ніколи, тим більше того не може бути в сучасному суспільстві, яке намагається перейти до науково-інформаційних технологій, що саме і залежать від рівня освіченості громадян та розвитку науки в країні. Інша річ, що кожен студент з першого дня навчання має зрозуміти, що після закінчення навчання його чекає конкуренція на ринку праці, і тільки гідне навчання може забезпечити в ній успіх [15].

Висновки:

1. Становлення незалежної Української держави, її поступальний економічний розвиток, зміцнення засад громадського суспільства потребують високоефективної системи освіти. Так як розвиток освіти визначає рівень економічного, соціального і духовного прогресу суспільства, а навчальні заклади покликані формувати інтелектуальну, творчу та ініціативну особистість, справжнього громадянина держави, здатного жити і творити у принципово нових, ринкових умовах, забезпечити процвітання країни.
2. Формування і становлення ринку освітніх послуг є позитивним явищем, що містить стимули для розвитку регіону, адже заклади освіти здійснюють забезпечення галузей економіки висококваліфікованими кадрами.
3. Ринок освітніх послуг України знаходяться в стадії становлення і вдосконалення. Найбільша кількість вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації та студентів які там навчаються згрупована в м. Києві, Харківській, Донецькій, Львівській та Дніпропетровській областях. За останні роки попит на отримання освітніх послуг ВНЗ I-II рівнів акредитації значно зменшився, проте в 2,2 рази збільшився - на освітні послуги ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Тенденція до збільшення цих послуг спостерігається по всіх регіонах.
4. Волинська область за кількістю закладів освіти та чисельності студентів в них, знаходиться майже на останньому місці серед регіонів України. Зокрема заклади I-II рівнів акредитації - 19; III-IV рівнів акредитації -15.
5. Необхідність продовження вдосконалення і розробку програм розвитку вищої школи в Україні з врахуванням вимог і стандартів Болонського процесу.

Літературні джерела

1. Федорченко В. Вища освіта: педагогічна стратегія сучасності// Вища школа, К.:Знання,-2002,- №1,-С.35-41.
2. Національна доктрина розвитку освіти: затверджено указом № 347 Президента України від 17 квітня 2002 року.
3. Про освіту: Закон України.- К.: Генеза, 1996.
4. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економіки праці: Навч.посібн. – 3-тє вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2002. – 313 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
5. Ніколаєнко С. Якість вищої освіти в Україні: погляд у майбутнє// Вища школа.- 2006. - №2. С. 3-22.
6. Уразов А.У., Бондар М.А.Ринок послуг освіти в умовах транзитивної економіки. Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції ЖДУ імені Івана Франка/За заг. ред. Данилишина Б.М.- Житомир: Вид-во ЖДУ ім. і.Франка, 2006.- С.195-196.
7. Освіта й освіченість//Український регіональний вісник.-2001.- №27.
8. Лист МОН України № 1/9-440 від 27.08.04 «Про початок нового навчального 2004/05 навчального року».
9. Корольов Б., Приватна вища школа на шляху інновації// Вища освіта України, К.: 2006.-№1.- С18-22.
10. Бортніков В.І., Надольський Й. Е., Денисюк Т.В. та ін. Волинь на зламі століть: історія краю (1989-2000 рр.).- Луцьк: Ред.- вид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. – 694 с.; 420 іл.
11. Статистичний щорічник України за 2004 рік. За ред. Осауленка О.Г.-К: Консультант, 2005.-591

с.

12. Статистичний щорічник Волинської області за 2004 рік. За ред. Осауленка О.Г.- Луцьк, 2005.- 558 с.

13. Лагунін В. Регіоналізація вищої освіти в Україні// Вища школа. - 2001.-№1.

14. www.irp.lutsk.ua.

15. <http://www.apsu.org.ua>.